

Aradi András – Erdős József – Sturcz Zoltán: Küszöbszint: magyar mint idegen nyelv

Műegyetemi Távoktatási Központ. Budapest, 2002. 381 p.

A *Küszöbszint: magyar mint idegen nyelv* – mint azt J. L. M. Trim, az eredeti koncepció egyik megalkotója a könyvhöz magyarul és angolul is csatolt előszavában írja – annak az Európa Tanács támogatta *The Threshold Level* sorozatnak az új darabja, amelyben az Európa területén élő nyelvek funkcionális szempontú leírását készítették el, immár több mint húsz nyelv esetében. A magyar *Küszöbszint* – az Európa Tanács és a magyar Oktatási Minisztérium által támogatott projektum keretében – Sturcz Zoltán és Lajos Tamás irányításával, Aradi András, Erdős József és Sturcz Zoltán munkájaként, Erdős József szerkesztésében a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen született meg.

A szerzői bevezető is elhelyezi a *Küszöbszintet* az említett sorozatban. A J. A. van Ek és J. L. M. Trim meghatározta alapelvek célja, hogy az egyes európai nyelvekről egységes funkcionális leírást kapjon kézhez az olvasó, függetlenül az egyes nyelvekben megnyilvánuló formai különbségektől. Ennek megfelelően az új kiadvány az eredeti *Threshold Level* magyar nyelvre adaptált változata. E nyelvleírás nyelvten és szókincs tekintetében alapfokon, a nyelvhasználat szempontjából ennél jóval magasabb szinten tartalmazza mindazt, amit a nyelvtanulónak tudnia kell a kommunikációs „küszöb” átlépéséhez. Középpontjában a kommunikatív szemlélet és a praktikus megközelítés áll; a szokásos értelemben vett kommunikatív kompetencia mellett foglalkozik a szociokulturális kompetencia kérdéseivel is, valamint a sikeres kommunikációhoz nélkülözhetetlen kompenzációs stratégiákkal, a nyelvtanulás módjaival, a nyelvtanulási készségek fejlesztésével. A cél tehát olyan nyelvleírás megteremtése, amely elősegíti az európai népek közötti könnyű és szabad – soknyelvű – kommunikációt. Mindezekben a magyar *Küszöbszint* az eredeti *Threshold Level* szerkezetét követi.

A *Threshold Level* 1975-ös indulásakor – írja Trim – még erőteljesen hangsúlyozta a funkciót a nyelvi rendszerrel szemben. 1990-ben azonban – átdolgozva az eredeti koncepciót – szükségesnek érezték a nyelv formai oldalának bizonyos szintű beemelését a funkcionális leírásba, s ezt leginkább lexikai és grammatikai eszközök táblázatszerű bemutatásával érték el. Ezen a ponton a magyar szerzők eltérnek a koncepciótól: a *Küszöbszint*ben a nyelv formai és funkcionális aspektusai nagyjából egyenlő súllyal szerepelnek a könyv két részében. A szerzők ezt a változ-

tatást – tehát azt, hogy a nyelvtani mutató nem táblázatszerű függelék, hanem részletes leírás nyelvünk rendszeréről (beleértve a morfológiai, szintaktikai-szórendi és prozódiai jellemzőket) – azzal magyarázzák, hogy nyelvünk alaktana a környező, főként indoeurópai nyelvektől eltérően igen gazdag, ám a magyar nyelvleírásokban a nyelvtanuló nem minden esetben találja meg esetleges kérdéseire a választ – ebből a szempontból tehát a könyv hiányt tölt be. Ugyanakkor azonban a *Küszöbszint nem tankönyv* – írják a szerzők –, nem is zárt, befejezett rendszer, hanem kiindulópont, alapanyag, amelyet a különböző felhasználók (nyelvkönyv- és tananyag-írók, nyelvtanárok és nyelvtanulók) szempontjainak figyelembevételével alakítottak ki.

Érdekes és figyelemreméltó a szerzők törekvése, hogy leszámoljanak azzal a hiedelemmel, amely szerint a magyar különösen nehéz, szinte megtanulhatatlan nyelv: „Határozottan le kell szögeznünk, hogy a magyar nyelv egyáltalán nem nehezebb, mint bármely más nyelv” – írják. A nyelvünk nehézségéről szóló babonát szubjektív tényezőkkel magyarázzák. Rokonszenves módon vezetik le, miért érezhetik az idegen ajkúak nehéznek a magyart. Meghatározzák a nyelvtanulás időkezeit is: 2–3 éves, átlagos intenzitású (heti 2–3 óras, 30–40 hetes) tanfolyam során az anyag elsajátítható. Végül biztatásul megjegyzik: azonos körülmények között éppolyan nehéz egy magyar, finn, török nyelvtanulónak az angol nyelv elsajátítása, mint fordítva; az itt leírt nyelvi-nyelvhasználati szint eléréséhez mindkét oldalról indulva nagyjából azonos energia szükséges.

A könyv első része a funkcionális leírást tartalmazza. Ezt a szerzők spirálisan építkezve, három szinten végzik el: az általános, a bővebb és a részletes leírás szintjén – alkalmazkodva a különböző felhasználói rétegekhez.

Az *általános leírás* (2. fejezet) felsorolásszerűen ismerteti azokat az alaphelyzeteket, amelyekben a nyelvtanuló érintkezésbe kerülhet a magyar nyelvvel, és azokat a szituációkat, amelyekben várhatóan használnia kell a magyart.

A *bővebb leírás* (3. fejezet) a nyelvtanulók mellett más felhasználókat is tekintetbe vesz. Részletesen felsorolja azokat a kommunikációs helyzeteket, amelyekben a nyelvtanulónak megfelelő nyelvi és szociokulturális kompetenciával kell rendelkeznie (pl. hivatalos színterek: vám, határ, rendőrség; a magyarországi tartózkodással kapcsolatos beszédhelyzetek: szállásinformációk, étterem, közlekedés, posta, bank, orvosi ellátás; az oktatásban való részvétellel vagy a munkahellyel kapcsolatos szituációk). A helyzetek részletekbe menő, koncepciózus végiggondolását mutatja, hogy a szerzők nem feledkeznek meg a mindennapi élethelyzetek során fölmerülő nehézségekről sem: a tanulónak képesnek kell lennie a konfliktusok nyelvi értelmezésére és megoldására (pl. reklamációk elintézése, önálló eligazodás olyan írásos vagy szóbeli szövegekben, mint a hirdetőtáblák, tájékoztatók). Ezekben a helyzetekben előre megjósolható a nyelvhasználat, s ennek elsajátítása a cél.

A nyelvi feladatok szituáció-alapú csoportosítása mellett egyéb kommunikációs feladatokat is tűz a nyelvtanulók elé a *Küszöbszint* (pl. érzelem, vagy vélemény kifejezése). Feltételezi a társadalmi konvenciók, a társas érintkezés – magyar kultúrában érvényes – viselkedési formáinak megfelelő szintű ismeretét, továbbá olyan stratégiák kialakítását, melyeknek segítségével a nyelvtanuló megkülönböztetheti a kommunikáció lényeges és kevésbé fontos részleteit, illetve értelmezi az üzenetet tipográfiai jegyek vagy a nyelv zenei kifejezőeszközei alapján. Elvárja, hogy a nyelvtanulás folyamán a diák megtanulja felhasználni a kommunikációs partnert vagy bizonyos segédeszközöket (pl. szótárt) a nyelvi nehézségek leküzdésére.

A 4. fejezet rövid áttekintést nyújt a részletes leírás elemeiről (*Nyelvi funkciók, Társalgási minták, Szövegkezelés, Íráskészség, Szociokulturális kompetencia, Kompenzációs stratégiák, Hogyan tanuljunk, Készségszint*), gyakorta annak elemzésével, miért került egy-egy nyelvi jelenség éppen az adott fejezetbe.

A *Nyelvi Funkciók* című (5.) fejezetben azt taglalják a szerzők, hogy melyek azok a funkciók, amelyeket az ember nyelvi eszközök segítségével valósít meg (pl. információkérés és -adás, beállítottság kifejezése, kapcsolatteremtés, beszédszervezés stb.). E nyelvi funkciók mellé listaszerűen és világosan rendszerezve nyelvi formákat és lexikai-szintaktikai példákat is rendelnek. E részletes, aprólékosan kidolgozott listának érdekessége, hogy ® jelzéssel különítik el a szerzők a gyakran hallható, de a tanuló számára csak a megértés szintjén releváns kifejezési módokat.

Az *Általános fogalmak* (6.) fejezetben nyolc olyan fogalom nyelvi megfeleltetését találjuk, amelyek a szerzők szerint a legtöbb szituációban előfordulhatnak: idő, létezés, tér, mennyiség, gondolat, viszony, utalás. Nem foglalkoznak olyan fogalmakkal, melyeknek értelmezése nem okoz nehézséget (pl. a 'között' fogalomnak a *között* lexikai egység felel meg). Az előző fejezetben megszokott elrendezés folytatódik: a (csak számmal jelzett) fogalmaknak megfelelő nyelvi formák (lexikai egységek és morfológiai elemek), valamint a felsorakoztatott példák a magyar nyelv formái gazdagságát jelzik. Kiemelendő a fejezet 8. pontja (Utalás), melyben alapvető szövegszerkezeti elemeket is bemutatnak a szerzők, jól érthető példákkal egyértelműen megvilágítva egyes anaforák használatát.

A *Konkrét fogalmak* című (7.) fejezetben szójegyzékeket találunk a leggyakoribb kommunikációs színterek és témák területéről. A 14 (az élet szinte minden területét felölelő) témakör témákra történő tagolása, illetve a korábbi tipográfiai elrendezés megőrzése segíti az eligazodást. Kevesebb a példa (hiszen a nyelvi formák itt jobbra lexémák), s ezek többnyire nagy használati értékű, vagy pusztán a nyelvi elemek együtteséből nehezen értelmezhető közléseket mutatnak be (pl. *Hétvégén mindig szabad vágynak; Ha arra járok, egyszer beugrom hozzátok*).

A szerzők – miként *A részletes leírás elemei* című fejezetben megfogalmazták – tisztában vannak e három szint (funkció, általános és konkrét fogalmak) szétvá-

lasztásának önkényes és szinte lehetetlen voltával. Az ilyen osztályozás célja a nyelv teljesebb, rendszerezettebb leírása, s ennek jogosultságát a sorozat korábbi darabjainak sikere, használhatósága igazolja.

A *Társalgási minták* című (8.) fejezetben a címmel ellentétben nem konkrét dialógus-leírásokat találunk. A szerzők ehelyett meghatározzák a társalgási minták fogalmát, felsorolják azokat a kommunikációs helyzeteket, amelyekben a társalgási minták kialakíthatók, használhatók és variálhatók. Felhívják azonban a figyelmet a személyes interakciók sokszínűségére, a kommunikációs helyzetek előre nem jelezhető, váratlan fordulataira, a beszélők szociokulturális ismereteinek egyezéseire és különbségeire, amelyek miatt szinte lehetetlen meghatározni a használandó társalgási minták körét. Ennek ellenére egyes területeken (pl. vásárlás) vannak olyan általános sémák, melyeknek elsajátításával és szabad felhasználásával más kommunikációs helyzetek kihívásainak is megfelelnének a nyelvtanulók.

A *Szövegkezelés* című (9.) fejezet az olvasás és hallás utáni értés elérendő szintjével foglalkozik. A szerzők hangsúlyozzák, hogy pontosan meg kell határozni a feldolgozandó szövegek jellegét (a szöveg legyen világos szerkezetű, explicit információkat tartalmazzon, építsen a kulturális háttérismeretekre), valamint az elvárásokat a tanulókkal szemben (a lényeg kiemelése, felismerése, szövegfeldolgozó stratégiák kialakítása és felhasználása). Hosszadalmas leírások helyett a szerzők visszautalnak a korábban leírtakra – így egészítik ki egymást a fejezetek. Mivel a *Küszöbszint* célkitűzése egy viszonylag alacsony szintű nyelvi készség kialakításához szükséges anyag megszerkesztése, így az értésre szánt szövegek köréből kizárnak bizonyos szövegtípusokat (pl. kritika, vers, elbeszélés, ábrák), melyek a nyelv, illetve egyes regiszterek mélyebb ismeretét kívánják meg. A könyv azonban hangsúlyozottan céljának tekinti, hogy minden területen nyitott legyen a magasabb szintű nyelvismeret felé. A jobb, eredményesebb szövegértés kérdése tehát nem választható el a helyes tanulási stratégiák kialakításától – utalnak a szerzők a *Hogyan tanuljunk?* című fejezetre.

A 10. fejezet az íráskészséggel kapcsolatos elvárásokat rögzíti. Ezen a területen határozható meg a legpontosabban, mit kell teljesítenie a küszöbszintet átlépőnek: bizonyos írásbeli feladatok elvégzése (pl. formanyomtatványok kitöltése, levelek megfogalmazása) a cél, mindvégig a korábban megfogalmazott kereteken belül maradván, illetve a 12–13. fejezetben bemutatott nyelvi elkerülési stratégiák alkalmazásával.

A 11. fejezetben a szerzők a szociokulturális kompetencia három jelenségcsoportjával: az univerzális tapasztalatokkal, azaz a magyarországi életmód, életvitel tudnivalóival; a nyelvi és nyelven kívüli társadalmi konvenciókkal és szokásformákkal; valamint olyan udvariassági szabályokkal foglalkoznak, melyekkel erősíthető a kommunikáció sikere. Az univerzális udvariassági alapelvek mellé minden esetben jól használható, könnyen interpretálható, egymással variálható nyelvi formákat

sorakoztatnak fel – különös tekintettel azokra a lehetőségekre, amelyekben a forma és a tartalom egymásból nem vezethető le, vagy éppen egymásnak ellentmondó (pl. *Kinyitná az ablakot?; Egyszer el kell jönnie hozzánk!*). A küszöbszinten a tanuló számára megfogalmazott cél e szociokulturális jegyek felismerése, értelmezése, adott esetben néhányuk helyes használata. Segítségére lehetnek a 12. fejezetben bemutatott kompenzációs stratégiák, melyeknek a birtokába kell jutnia a nyelvtanulónak a nyelvtanulás folyamán. Bár a szerzők elvárásokat fogalmazznak meg, azok valójában a kompenzációs stratégiák implicit leírását tartalmazzák mind az értés, mind a beszédprodukción szintjén. E stratégiák és technikák nyelvi megvalósulására csak néhány példát olvashatunk, ám a felhasználó előtt a gyakori utalások a korábbi fejezetek példáira erősen kitérítik a lehetőségeket.

A *Hogyan tanuljunk?* című (13.) fejezet elemzi a tanulás hatását a nyelvtanuló személyiségére. Ez a kérdés túlmutat a küszöbszint, azaz egy nyelv alapszintű leírásának keretein, ám a kommunikatív cél elérése érdekében nem mellőzhető. A cél magának a nyelvtanulónak a formálása annak érdekében, hogy sikeresebb nyelvtanuló, nyelvhasználó legyen, aki nem aláveti magát a gyakorlás és bevésés nyelvtanár vezette folyamatának, hanem saját kommunikatív szükségletei szem előtt tartásával önállóan él a neki felajánlott tanulási lehetőségekkel.

A 14. fejezetben azt vizsgálják a szerzők, milyen szintű készségeket kell kifejlesztenie a küszöbszintet elsajátító tanulónak. Ismét hangsúlyozzák, hogy a *Küszöbszint* nem egységes, rögzített követelményszint, nem vizsgaanyag és nem tanfolyamtervezet, hanem ajánlás, amely sokféle megvalósulást tesz lehetővé. Éppen ezért olyan általános alapelveket fogalmazznak meg, amelyek a sikeres kommunikációhoz szükséges minimális követelményeket fektetik le. Ezek közül a legfontosabb a pragmatikai adekvátság, valamint a nyelvi, lexikai és kiejtési normák megközelítő betartása, továbbá a törekvés a hatékony kommunikációra beszélőként és hallgatóként egyaránt. Végezetül arról sem feledkeznek meg, hogy a sikeres kommunikáció fontos feltétele a türelmes és elnéző hallgató is!

Az első rész végén három függelék található. A *Szómutató* az 5–6–7. fejezetben bemutatott nyelvi formák teljes szóanyagát tartalmazza, szófaji kategóriájuk meghatározásával, és pontos utalással az elemek előfordulására az anyagban. A 2. függelék betűrendben mutatja a 7. fejezet nyitott listáit, azaz azokat a témaköröket, amelyekkel kapcsolatban a 7. fejezet szójegyzékeket sorolt fel. A 3. függelék *Tárgymutató*, amely más szempontú csoportosítása a témaköröknek és szituációknak – segítve a böngészést a könyvben. Ezek a mutatók a tanár, a tananyag-készítő számára fontos, áttekinthető, rendszerezett bázist, a nyelvtanuló számára könnyebb eligazodást, visszakeresést biztosítanak.

A II. rész *A nyelvi formák rendszere*. A szerzők a bevezetőben már megemlítették, hogy a magyar *Küszöbszint*hez az eredeti elvhez képest terjedelmesebb

nyelvtani összefoglaló csatolását érezték indokoltnak – elsősorban a magyar nyelvnek az indoeurópai nyelvektől eltérő morfológiai jellemzői miatt. Így tehát – míg az eredeti *Threshold Level* csak függeléként tartalmazott nyelvtani útmutatókat – a magyar műben az elsővel szinte megegyező hangsúlyt kap a grammatikai leírás. A nyelvleíró rész sem tananyag, hanem az első rész 5–7. fejezetéhez kapcsolódó nyelvi-nyelvtani jelenségek tételes bemutatása. Hét – betűvel (nem pedig számmal) jelzett – fejezet igyekszik feltárni a magyar nyelv grammatikai jellemzőit. E fejezetek – bár a csoportosításban, a fogalmi kategóriákban nyelvleírásaink hagyományait követik – gyakran túllépik a hagyományos nyelvészeti kereteket. Így olvashatunk például messzemenően részletes hangtani-kiejtési bemutatót, kitekintéssel néhány helyesírási elvre (pl. szótagolás, elválasztás). A *Szavak* című fejezetben szófaji kategóriák alapján történik a csoportosítás, s az egyes szófajok lexikai-szemantikai, morfológiai és szintaktikai tulajdonságai együtt jelennek meg. Egyes képzett kategóriák az alapszófaj alfejezetébe kerülnek (pl. az igenevek az egyéb igealakok közé). Mivel a nyelvtani rész is hangsúlyozottan funkcionális beállítottságú, az egyes szófajok leírását minden esetben követik a használat/használhatóság szabályai (pl. igék esetében az igealakok (idő/mód) használata; sajátos szerkezeteket vonzó melléknevek és határozószók funkcionális rendszerezése; névelők használata). Tovább segítik az értelmezést az adott helyen (nem pedig függeléként) szereplő ragozási táblázatok és a gyakori visszautalások már ismertett jelenségekre vagy a hasonlóságokra. Természetesen minden ismertett nyelvi elem mellett találunk példákat, melyeket a szerzők igyekeztek az első rész 5–7. fejezetének szókincsére támaszkodva kiválasztani. A korábban már megszokott tipográfiai-optikai hármas tagolás (jelenség – formai megvalósulás – példa) itt is következetesen folytatódik, bár a bonyolult rendszerezés miatt az időnként hatjegynyire növekedett számozás nehezen látható át.

A *Szószerkezetek* című fejezetben az egyes szintagmák szemantikai és szintaktikai jellemzőit találjuk nagyon sok példával, a már megismert elrendezésben. Bizonyos jelenségek (pl. az alanyi és tárgyias ragozás, valamint a határozott és határozatlan főnévi csoport egymásra vonatkoztatása) jól tükrözi a magyart idegen nyelvként bemutató nyelvi leíráshoz szükséges, az anyanyelvitől eltérő szemléletmódot. Ebben a fejezetben voltaképpen sok már ismert elemet találunk – a hangsúly éppen ezért nem is a szóra esik, hanem a szintagmává bővítés módjaira. Kiemelendő a 308. lap táblázata, amely átfogja az irányt jelölő igekötők és a hozzájuk társuló főnevek lehetséges határozóragos alakjait; így kapcsolódik össze egésszé – közléssé – az igére és a főnévre külön megismert anyag.

Az *egyszerű mondat* című fejezetnek nagy érdeme a mondatok funkcióit bemutató 4. pontja: a pragmatikai alapú értelmezés, csoportosítás mellett található példák újabb gazdag gyűjteményt jelenthetnek a felhasználó számára.

Az egyszerű mondat szórendjét bemutató fejezet számos példával és bőséges magyarázatokkal írja le a magyar semleges és nyomatékos mondatok – szavak sorrendisége által hordozott – jelentésárnyalatait. A mondatok szerkezetét 6 pozíció segítségével osztja funkcionális egységekre, melyeken bizonyos esetekben (A és D pozíció) bármely, máskor (C¹: ige) egy meghatározott elem állhat. E pozíciók funkcionális jellegűek: az egyes szavak adott mondathelyre kerülését a kommunikációban betöltött szerepük, fontosságuk szabja meg. Mind a táblázatok, mind a részletes magyarázatok rendkívül meggyőzőek: évtizedek magyaryelv-tanítási gyakorlatában felhalmozott tapasztalatok rendszerré kristályosodott eredményeit mutatják. Nem szabad azonban megfedelkezni arról, amire maguk a szerzők hívják fel a figyelmet a fejezet bevezetőjében: a *Küszöbszint* ezen a ponton is inkább segítséget kíván nyújtani a nyelvtanárnak vagy a tananyagkészítő felhasználónak, mintsem szabályrendszert a nyelvtanulónak.

Az alárendelő összetett mondatok bemutatásában is helyet kap a különböző alárendelt tagmondatok funkciójának felsorolása, rendszerezése – a megszokott módon, példákkal illusztrálva. Ugyanez az elem azonban hiányzik a mellérendelő összetett mondatok esetében, ahol a szerzők a jelentés és a kötőszók alapján végzik el a csoportosítást, mégpedig igen világosan és szemléletesen. Ugyanakkor nagy segítséget jelentene a gyakorló nyelvtanároknak olyan jelenségek funkcionális magyarázata, ahol az anyanyelvű beszélő rendszerint nem racionális szabályokra, inkább intuícióira támaszkodik (pl. a különböző ellentétes kötőszók szemantikai-pragmatikai jellemzői). További értékes segítséget jelentene, ha – utalás szintjén – egybevetnék az összetett mondatok tagmondatainak szerkezetét az egyszerű mondatoknál ismertetett pozíciókkal. Erre egy lábjegyzetben találunk is példát, ez azonban nem teljesebbé rendszerré. Magától értetődő, hogy a magyar mondat szintaktikai viszonyainak és az e viszonyokban rejlő különböző szemantikai lehetőségeknek ilyen mértékű ismerete meghaladja a küszöbszintre törekvő nyelvtanuló céljait. A szerzők tehát nyilvánvalóan a tanári oldalnak szánták ezeket a fejezeteket.

A *Hangsúly, hanglejtés* című fejezetben visszatérnek a szórendi rész táblázatai: a pozíciók értelmezéséhez nélkülözhetetlen rögzíteni a helyes hangsúlyviszonyokat. Ugyanígy elemző bemutatást találunk a magyar nyelvre jellemző intonációs típusokról, a használatukra vonatkozó információkkal együtt.

A nyelvtani rész csupán egyetlen függelék tartalmaz, minthogy a szükséges táblázatok az adott helyen már közölték. A kötetet záró nagy ívű összefoglaló táblázat a rendhagyó igeragozási csoportokat, a „rendhagyás” lehetőségeit mutatja be – szépen példázva a magyar igeragozási rendszer sokszínűségét.

A vállalkozásnak nagy érdeme, hogy koncepciójának középpontjában mindig a nyelvtanuló áll, valamint az a cél, hogy a tanuló megfelelő nyelvi eszközök birtokába jusson, és minden kommunikációs helyzetben megállja a helyét. A szerzők

törekednek a változatos élőnyelvi példák, a valóban gyakori fordulatok bemutatására, s azokat meghatározott lexikai körből merítik. Arról sem feledkeznek meg, hogy az anyag sokféle felhasználó számára készült, s – akárcsak a nyelvtanulók – a nyelvtanárok, a tanfolyamok, a tesztfeladatok is sokfélék lehetnek. Éppen ezért a könyv nem lezárt rendszer; bármilyen kérdésről legyen is szó, a szerzők mindig figyelembe veszik a nyelvtanulási folyamat résztvevőinek, az előre nem látható helyzeteknek, motivációknak, nyelvtanulási céloknak, egyszóval magának a nyelvtanulási helyzetnek a sokszínűségét. A fejezetek bevezetőiben olvasható gondolatok éppen arra figyelmeztetnek, hogy a *Küszöbszint* nem tankönyv, nem tanfolyami tananyag, de nem is teljes nyelvreírás, hanem iránymutatás, melyet a különböző felhasználók az aktuális nyelvtanítási-tanulási helyzetnek megfelelően alakíthatnak, formálhatnak, bővíthetnek vagy szűkíthetnek. S ekként gazdag, sokoldalú, jól alkalmazható eszköztár kerül az olvasó kezébe.

KÖVÉRNÉ NAGYHÁZI BERNADETTE